

Saksdokumenter Verdensarvrådet 11. mars 2015

Tid: 11. mars, 0900-1200

Sted: Kølfogden, Storstuggu Røros

Inviterte

Rådsmedlemmer: Ragnhild Aashaug, Hans Vintervold, Arnfinn Nergård, Jan Håvard Refsethås, Lars Erik Hyllvang, Sverre Fjellheim, Kirsti Leirtrø, Aasa Gjestvang

Observatører: Rørosmuseet v/Odd Sletten, Hedmark Fylkesmuseum avd Nordøsterdalsmuseet v/Kirsten Frønæs, Destinasjon Røros v/Hilde Bergebakken, Kulturminneforvalter Røros kommune Jon Nordsteien, Riksantikvaren v/ Petter Koren,

Rådsmedlemmer og observatører kan ta med bisittere etter behov

Sekretær: Magnus Borgos

Saksliste:

Sak 07/15: Innkalling, saksliste, referat

1. Godkjenning av innkalling og saksliste
2. Godkjenning av referat 13. januar 2015

Sak 08/15 Handlingsprogram regional plan 2015-2017

I møte i Verdensarvrådet 1. oktober 2014 ble forslag til prosess med handlingsprogram for regional plan 2015-2017 behandlet. Følgende vedtak ble gjort:

1. *Kommunene kommer med forslag/prosjekter til handlingsprogram. Disse sendes verdensarvkoordinator innen 1. desember 2014.*
2. *Faggruppe trer sammen på nyåret og vurderer forslagene ut i fra prosjektenes virkning på og forhold til verdensarvverdiene. Faggruppa vurderer også det nødvendige utredningsbehovet/kunnskapsgrunnlaget i de enkelte prosjektene, samt hvem som skal gjøre det. Utredninger, befaringer og kostnadsoverslag gjøres fram til neste møte (dato ikke satt). Koordinator er leder for faggruppa.*
3. *Faggruppe trer sammen igjen (dato ikke satt) og vurderer forslagene på nytt. Faggruppa innstiller endelige forslag til verdensarvrådet (dato ikke satt).*

Faggruppa for Verdensarvrådet vedtok i møte 11. februar endelig forslag til handlingsprogram for regional plan 2015-2017. I tråd med møte i Verdensarvrådet 13. januar 2015 har faggruppa prioritert prosjekter som allerede er igangsatt og hvor finansieringen allerede er på plass.

Forslag til nytt handlingsprogram, samt tabelloversikt, er vedlagt sakspapirene.

Diskusjon

Endelig forslag til handlingsprogram for regional plan 2015-2017 tas opp til diskusjon. Handlingsprogrammet, med evt. justeringer, sendes videre til fylkestingene for behandling.

Sak 09/15 Utredning verdensarvsenter

Verdensarvrådet gjorde i sak 5/15 følgende vedtak:

- *Rørosmuseet utredes som mulig lokalisering av verdensarvsenter. Dette betyr ikke at verdensarvformidlinga utelukkende skal skje ved et senter, men også med «satelittformidling» gjennom flere punkter i Circumferens-området.*
- *Det gjøres en vurdering av arealbehovet med utgangspunkt i eksisterende bygningsmasse på og rundt Malmplassen.*
- *Utredninga bør inneholde kostnadsoverslag på arealbehovet (omdisponering, utbygging m.m.)*
- *Eksisterende faglig kompetanse (på arbeidsplassene) vurderes opp mot kompetansebehovet i verdensarvarbeidet.*
- *Senteret skal ha FoU-kompetanse.*
- *Verdensarvrådet gir faggruppa mandat til å nedsette ei arbeidsgruppe som får i oppgave å lage en utredningsrapport for verdensarvsenter for verdensarvområde Røros bergstad og Circumferensen.*
- *Faggruppa utarbeider skisse til prosess som legges fram på førstkommende møte i Verdensarvrådet.*

Siden siste møte har KLD publisert autorisasjonskravene for verdensarvsentra, og en har nå et bedre grunnlag for videre planlegging.

Nasjonale premisser

Premissene for verdensarvsentra er primært gitt i tre dokumenter:

- NIKU Rapport 37 Etablering av sentre for verdensarven (2010 - Utredning på oppdrag fra KLD.)
- St.meld 35 (2012-2013)
- Autorisasjonskrav - gitt av KLD februar 2015.

Tre sentra har så langt fått nasjonale investeringsmidler, Alta, Vega, og Geiranger (Vest-norsk fjordlandskap). I utlysningen av autorisasjon er premissene fra departementet at kun de tre sentrene som har fått investeringsmidler kan søke autorisasjon. I forbindelse med at Geiranger mottok 4 mill. i investeringsmidler i sept. 2014, uttalte miljøverndepartementet i en pressemelding:

En autorisasjonsordning er under utarbeiding i departementet. Autorisasjonen gir status som verdensarvsenter. I løpet av 2015 ønsker Klima- og miljødepartementet å ha en plan for etablering av verdensarvsentre ved alle de norske verdensarvområdene. I tillegg til Geiranger

har Vegaøyen på Helgeland og Bergkunsten i Alta mottatt tilskudd til etablering av verdensarvsentre. Alle disse tre stedene anses nå fullfinansiert fra statens side med hensyn til etableringsstøtte.

Regionale premisser:

Det har vært gjort to større forundersøkelser om verdensarvsenter på Røros tidligere, en i 2005 og en i 2009 som en del av Kultimathule-prosjektet. Det foreligger rapporter fra begge disse utredningene.

Det ligger mye materiale i disse som kan tas med inn i en ny utredning, samtidig som en må ta med seg at premissene har endret seg siden disse utredningene ble laget. Dette gjelder først og fremst:

- Utvidelsen av verdensarvområdet i 2010, større område, nye verdensarvverdier og flere aktører
- Felles statlige rammebetingelser for hva et verdensarvsenter skal inneholde (jamfør nasjonale premisser)

En foreslår derfor at en starter en forundersøkelse, for å få en best mulig avklaring av rammebetingelsene før en starter opp et forprosjekt.

Forslag til forundersøkelse – innhold og organisering:

En foreslår at en forundersøkelse deles opp i fire delutredninger:

- Senterets innhold og regional formidling
- Samarbeidspartnere - samlokaliseringer
- Organisering
- Alternative bygningsvolumer – tidligavklaringer

Senterets innhold og regional formidling

Autorisasjonkravene legger nokså sterke føringer på senterets innhold og innretning:

1 Formål for verdensarvsentre

Verdensarvsentrene skal spre kunnskap og skape oppmerksomhet om de framstående universelle verdiene til norske verdensarvområder, gi forståelse for hvorfor disse skal tas vare på og sette den norske verdensarven inn i et internasjonalt perspektiv.

Tydelig formidling skal bidra til god besøksforvaltning, gode opplevelser og styrket ivaretagelse av verdensarven. Sentrene skal bidra til lokal, bærekraftig verdiskaping gjennom måten de drives på og styrke den lokale forankringen av verdensarvarbeidet.

Senteret skal

- *øke kunnskapen om verdensarvkonvensjonen og forpliktelsene som følger av en verdensarvstatus*
- *sette betydningen av nasjonal og stedlig verdensarv inn i en internasjonal kontekst*
- *øke kunnskapen om verdensarvområdet og grunnlaget for innskrivningen på verdensarvlisten*
- *øke besøkernes forståelse av stedet/området og verdiene det representerer*
- *inspirere og veilede de besøkende om hva man kan se, oppleve og gjøre i og rundt verdensarvsenteret og hvordan ferdes og opptre i området på en måte som ikke forringer verdensarvverdiene*
- *stimulere til interesse for bruk av kultur- og naturarven i undervisning i skolen*
- *være en møteplass som støtter opp om lokalsamfunnets aktiviteter og innsats for verdensarven fra småbarn til pensjonister*
- *støtte opp om verdensarvkoordinator og forvaltningsarbeid knyttet til oppfølging av verdensarven*
- *samarbeide med lokale/regionale organisasjoner, foreninger og næringsliv som formidler relevante kvalitetsprodukter*

Dette er formål som samsvarer nokså mye med museenes formål. Rørosmuseet har de siste ti årene arbeidet med mange av disse områdene, men i hovedsak gjennom prosjektfinansierte satsinger av begrenset varighet. En har dermed hatt en situasjon hvor både kunnskapsproduksjon og formidling har vært noe ad-hoc-preget.

En må også ta innover seg at en ikke har hatt en fullstendig gjennomgang av de nye formidlingsutfordringene som kom med utvidelsen og nye verdensarvverdier i 2010, dette gjelder for eksempel:

- Den regionale historien, infrastruktur, trevirke, kølbrenning, smeltehytter, transport, logistikk.
- Forholdet mellom befolkning, eiere, stat og kirke, økonomi og makt.

Innholdet må dermed skapes i en dialog, hvor autorisasjonspremissene, verdensarvrådets ønsker, faglige vurderinger og formidlingsmessige muligheter sees i sammenheng.

En foreslår derfor at denne delutredningen gjøres av en gruppe bestående av:

- Verdensarvkoordinator
- MiST-Rørosmuseet
- Nordøsterdalsmuseet
- Engerdal kommune

Samarbeidspartnere - samlokaliseringer

Det ligger allerede i verdensarvrådets vedtak at senteret må ha en tett kobling til og samlokalisering med Rørosmuseet. Tidligere utredninger har også bl.a. pekt på en mulig samlokalisering med Røros folkebibliotek.

Det har også kommet innspill på andre samlokaliseringer og samarbeid, bl.a Falkberget-senter, Sør-samisksenter, Turistinformasjon, Nasjonalparksenter.

Et verdensarvsenter må samarbeide tett med mange aktører. Eventuelle samlokaliseringer vil være avhengig av flere faktorer, bl.a. hvilke arealkrav som stilles og hvilken finansiering en kan komme opp med fra ulike aktørers side. Det vil derfor være viktig å få gjort en tidlig avklaring av om det er fornuftige og realistiske samlokaliseringer en bør ta med i en videre utredning.

En foreslår derfor at denne delutredningen gjøres av en gruppe bestående av:

- Verdensarvkoordinator
- MiST-Rørosmuseet
- Røros kommune
- Destinasjon Røros

Organisering

Organiseringen er et komplekst spørsmål. Verdensarvrådet må ha et overordnet styringsansvar for et verdensarvsenter. Samtidig er mye av kravene til driften gitt i autorisasjonskriteriene. Verdensarvrådet er ikke et juridisk objekt, og kan ikke stå som direkte eier/styre av et senter.

En må derfor enten

- etablere en ny organisasjon med et avtaleverk for hvordan en skal samarbeide med samlokalisert aktører, eller
- legge driften inn i eksisterende organisasjon med et avtaleverk knyttet til styringsform og -instruks.

Begge modellene har noen klare utfordringer.

En foreslår at denne delutredningen gjøres av en gruppe bestående av:

- Koordinator
- MiST-Rørosmuseet
- Verdensarvrådets leder

Alternative bygningsvolumer – tidligavklaringer

Malmplassen er et komplekst område å etablere ny virksomhet i. Det vil derfor være hensiktsmessig å få avklart så tidlig som mulig hvilke muligheter en har til å etablere nye arealer. Med etableringen av Smelthytta som museum har en allerede lagt seg på en linje hvor en bygger nye formidlingsarealer med utgangspunkt i historiske bygningsvolumer. Ut fra dette ståstedet har det vært pekt på både tidligere kokshus og tidligere kjøllhus som mulige volumer å etablere et verdensarvsenter i. En har også utredet en innvendig utbygging i Smelthytta (utbygging dagens «Kald-del»).

Det vil være vesentlig at en i en samlokalisering kan få utnyttet felles resepsjons-arealer og bemanning, og at en får en bygningsmessig løsning som gjør dette mulig.

For å få en tidlig avklaring på hva som er mulig innenfor de rammene som ligger i Malmplassområdet, foreslår en derfor at en gjennomfører en forundersøkelse hvor de antikvariske myndighetene deltar.

En foreslår at denne delutredningen gjøres av en gruppe bestående av:

- Koordinator
- MiST-Rørosmuseet
- Kulturminneforvalter
- Stiftelsen Rørosmuseet
- Sør-Trøndelag fylkeskommune

Ressurser og framdrift

Framdriftsmessig så vil en måtte regne med å bruke store deler av 2015 på å gjennomføre de fire delutredningene. Det bør være en målsetting om at arbeidet kan presenteres for Verdensarvrådet på siste møte i 2015, dvs. november/desember 2015.

Basert på tidligere erfaringer så vil trolig arbeidet med delutredningene omfatte omkring 3 månedsverk. En legger da til grunn at mesteparten av arbeidet utføres i samarbeid mellom Mist-Rørosmuseet og koordinator og at de øvrige aktørene som er foreslått fungerer som sparringspartnere.

Innstilling

- *Det gjennomføres en forundersøkelse bestående av fire delutredninger:*
  - *Senterets innhold og regionale formidling*
  - *Samarbeidspartnere – samlokaliseringer*
  - *Organisering*
  - *Alternative bygningsvolumer – tidligavklaringer*

- *Det etableres egne grupper for hver av de fire delutredningene som skal gjennomføres. Verdensarvkoordinator og Mist-Rørosmuseet får hovedansvaret for å gjennomføre delutredningene.*
- *Resultatet fra delutredningene legges fram på siste møte i Verdensarvrådet i 2015.*

Sak 10/15 Medlemskap Norges Verdensarv
Orienteringssak

Sak 11/15 Eventuelt